

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

การศึกษานี้เรามีวัตถุประสงค์อยู่สองข้อหลักคือ หนึ่ง) เพื่อทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างลำดับระยะต่าง ๆ ของดุลการชำระเงิน ซึ่งจัดจำแนกได้เป็น 4 ลำดับชั้นโดยเริ่มต้นจากระยะที่ 1 "ประเทศลูกหนี้ระยะอ่อนแอ" 2 "ประเทศลูกหนี้ระยะเข้มแข็ง" 3 "ประเทศเจ้าหนี้ระยะอ่อนแอ" และสิ้นสุดที่ระยะที่ 4 คือ "ประเทศเจ้าหนี้ระยะเข้มแข็ง" นั้น สัมพันธ์ควบคู่ไปกับการยกระดับของความก้าวหน้าของการพัฒนาทางเศรษฐกิจหรือไม่ สอง) เพื่อพิจารณาถึงบทบาทตัวชี้วัดระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจอื่นๆ ที่อาจมีนัยสำคัญในการกำหนดแบบแผนของดุลการชำระเงิน

แบบจำลองเพื่อใช้ในการวิเคราะห์หาค่าดัชนีแบบจำลองมัลติโนเมียลลอจิต เนื่องจากมีคุณสมบัติที่ได้เปรียบกว่าวิธีการทางเศรษฐมิติอื่น ๆ ที่เคยใช้ทดสอบในอดีต เพราะให้ค่าประมาณการที่ถูกต้องมากกว่าเมื่อการวิเคราะห์เป็นการหาความสัมพันธ์ ซึ่งตัวแปรตามมีลักษณะที่เป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ และตัวแปรตามของแบบจำลองนี้คือลำดับระยะต่าง ๆ ของดุลการชำระเงินตามเกณฑ์การจัดลำดับของ Samuelson (1967) ประกอบด้วยระยะต่าง ๆ ของดุลการชำระเงิน 4 ระยะ สำหรับการแบ่งระยะเป็นหลายลำดับชั้นมากกว่านี้ เราจะไม่สนใจนำมาทำการวิเคราะห์เพราะว่าจะเกิดปัญหาเนื่องจากบางระยะจะไม่มีจำนวนตัวอย่างประเทศอยู่เลยหรือถ้ามีก็มีเพียงจำนวนเล็กน้อยซึ่งทำให้ผลจากการประมาณการขาดความถูกต้องแม่นยำ สำหรับตัวแปรอธิบายในแบบจำลองที่เราทำการทดสอบนี้ประกอบด้วยตัวแปรอธิบาย 4 ตัวแปร (ก) รายได้ประชาชาติต่อหัวประชากร (ข) สัดส่วนการออมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น (ค) ลำดับความน่าเชื่อถือทางเศรษฐกิจ (ซึ่งได้แปลงค่าให้เป็นส่วนกลับต่อค่าคะแนนเต็ม 100 ของค่าความน่าเชื่อถือทางเศรษฐกิจเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เพราะว่าจะสามารถหลีกเลี่ยงการเกิดปัญหามัลติคอลลีเนียลิตี้ในแบบจำลองได้) ตัวแปรอธิบายตัวสุดท้ายคือ (ง) ปริมาณการผลิตน้ำมันต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น ชุดข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์นั้นเราอาศัยข้อมูลในภาคตัดขวาง ซึ่งพยายามกำจัดความแปรปรวนที่อาจเกิดขึ้นได้ในแต่ละปี

โดยการคำนวณค่าเฉลี่ย 5 ปี ของระยะเวลาที่ทำการศึกษาคือระหว่างปี ค.ศ. 1986 ถึงปี ค.ศ. 1990 จำนวนตัวอย่างประเทศที่นำมาศึกษานี้ประกอบด้วยจำนวนประเทศทั้งสิ้น 109 ประเทศ วิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์จากแบบจำลองเรอาคัยวิธีประมาณการแบบแมกซิมัมไลลิวด์

ผลการทดสอบสมมติฐานเราพบว่า ตัวแปรทั้งสี่ตัวแปรแสดงนัยสำคัญทางสถิติในการทดสอบ โดยรายได้ประชาชาติต่อหัวประชากร และสัดส่วนการออมต่อรายได้ประชาชาติ เป็นตัวแปรอธิบายที่มีนัยสำคัญทางสถิติในทุกลำดับระยะของดุลการชำระเงิน ส่วนตัวแปรส่วนกลับของระดับความน่าเชื่อถือทางเศรษฐกิจ 4 นั้น มีนัยสำคัญเฉพาะในการกำหนดระยะของดุลการชำระเงินเมื่อจะเปลี่ยนจากระยะในลำดับที่ 1 ไปสู่ระยะในลำดับที่ 3 หรือ 4 และตัวแปรปริมาณการผลิตน้ำมันต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นมีนัยสำคัญเฉพาะในการกำหนดระยะของดุลการชำระเงินเมื่อจะเปลี่ยนจากระยะที่ 1 ไปสู่ระยะที่ 4 เท่านั้น โดยทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอธิบายแต่ละตัวแปรที่มีกับตัวแปรตาม เราพบว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรรายได้ประชาชาติต่อหัวประชากร ตัวแปรสัดส่วนการออมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น และตัวแปรลำดับความน่าเชื่อถือทางเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์ในลักษณะที่ไม่เป็นทิศทางเดียวกันตลอดกับลำดับระยะของดุลการชำระเงิน โดยตัวแปรทั้งสามจะมีแนวโน้มของความสัมพันธ์ในทางบวกเฉพาะกับลำดับขั้นของดุลการชำระเงินในช่วงแรก คือระหว่างระยะที่ 1 ถึงระยะที่ 3 และความสัมพันธ์จะเป็นไปในทางลบในช่วงของการเปลี่ยนจากระยะที่ 3 ไปสู่ระยะที่ 4 สำหรับตัวแปรปริมาณการผลิตน้ำมันต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นนั้น ในการทดสอบจะพบนัยสำคัญเพียงเฉพาะการกำหนดการเปลี่ยนระยะจากระยะที่ 1 ไปสู่ระยะที่ 4 และทิศทางของความสัมพันธ์มีทิศทางในทางบวก

เมื่อเปรียบเทียบผลการศึกษานี้กับผลการศึกษาในอดีต เราพบว่าการศึกษานี้ประอบความสำเร็จในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างลำดับระยะต่างๆ ของดุลการชำระเงิน กับตัวแปรรายได้ประชาชาติต่อหัวประชากร ซึ่งปรากฏว่าในงานศึกษาของ Halevi (1971) และ Hitiris (1982, 1984) ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์ในการทดสอบ และสำหรับตัวแปรสัดส่วนการออมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น ซึ่ง Onitsuka (1974) ได้แสดงให้เห็นด้วยวิธีการทางคณิตศาสตร์ว่า เป็นตัวแปรทางเศรษฐกิจตัวหลักสำคัญที่มีบทบาทในการกำหนดแบบแผนของดุลการชำระเงินนั้น ผลของการศึกษานี้ก็สามารถทดสอบให้เห็นถึงความสัมพันธ์ดังกล่าวโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนการเปรียบเทียบกับงานศึกษาของ Cho (1986) นั้น เราพบว่าแม้ว่าตัวแปรต่างๆ คือ ก) สัดส่วนการออมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น ข) อัตราการเติบโตของรายได้ประชาชาติ ค) อัตราการเติบโตของประชากร ง) รายได้ประชาชาติต่อหัวประชากร

และ จ) สัดส่วนการลงทุนต่อรายได้ประชาชาติ จะสามารถผ่านการทดสอบได้ในการศึกษาของเขา แต่ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติก็เกิดขึ้นกับบางระยะเท่านั้นโดยไม่มีลักษณะที่เป็นแนวโน้มซึ่งสามารถกำหนดได้เป็นแบบแผน อาทิเช่น อาจแสดงว่ามีความสัมพันธ์กับระยะของดุลการชำระเงินในเฉพาะช่วงระยะเริ่มต้น แต่จะไม่มีความสัมพันธ์กับดุลการชำระเงินในช่วงระยะกลาง ๆ หลังจากนั้นความสัมพันธ์ก็จะกลับมาอีกในช่วงระยะปลาย ๆ และ Cho เรียกความสัมพันธ์ดังกล่าวว่า stage dependent

แม้ว่าผลสรุปจากการทดสอบสมมติฐานของเราแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอธิบายทั้งสี่ตัวแปรมีนัยสำคัญในการกำหนดลำดับระยะของดุลการชำระเงินนี้ กระนั้นก็ตามประเด็นปัญหาที่ยังคงค้างอยู่ก็คือ เรายังไม่อาจด่วนสรุปได้ว่าแบบแผนของการเปลี่ยนผ่านระยะของดุลการชำระเงินนี้จะมีลักษณะของการเรียงลำดับขั้นตรงตามทฤษฎี กล่าวคือไม่อาจสรุปได้ว่าการเปลี่ยนผ่านระยะของดุลการชำระเงินจะเปลี่ยนจากระยะที่ 1 ไป 2 หรือ 3 หรือ 4 หรือการเปลี่ยนผ่านจะเปลี่ยนจากดุลการชำระเงินระยะที่ 2 ไป 3 หรือ 4 หรือรวมทั้งที่การเปลี่ยนผ่านจะเปลี่ยนจากดุลการชำระเงินระยะที่ 3 ไประยะ 4 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผลจากการวิเคราะห์ของเราได้ทิศทางของความสัมพันธ์ที่เป็นไปในทางเดียวกัน กับดุลการชำระเงินในช่วงระยะลำดับแรก ๆ และสวนทิศทางกันกับดุลการชำระเงินในช่วงระยะลำดับท้าย ๆ ดังนั้นในการตีความผลจากการศึกษาเราจึงอาจมีทางเลือกของข้อสรุปเป็นสองทาง คือ

ก) เมื่อพิจารณาจากข้อมูลที่นำมาใช้วิเคราะห์คือจำนวนประเทศที่อยู่ในดุลการชำระเงินระยะที่ 3 และระยะที่ 4 แล้ว เรานพบว่าจำนวนตัวอย่างในทั้งสองระยะนี้มีจำนวนที่น้อยมากคือเพียง 7 และ 6 ประเทศตามลำดับ จากทั้งหมด 109 ประเทศ จึงทำให้โอกาสที่ข้อมูลตัวเลขรายได้ประชาชาติต่อหัวประชากร สัดส่วนการออมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น และค่าความน่าเชื่อถือทางเศรษฐกิจของตัวอย่างจำนวนน้อยนี้ อาจไม่สามารถเป็นตัวแทนที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ได้เที่ยงตรงเท่าที่ควร ซึ่งถ้าหากการศึกษาในอนาคตสามารถใช้ข้อมูลในอีก 20 - 30 ปีข้างหน้า โดยที่ขณะนั้นหลาย ๆ ประเทศน่าจะขยับเข้าสู่ดุลการชำระเงินในสองลำดับนี้มากขึ้น (หากเป็นไปตามทฤษฎี) ผลของการวิเคราะห์ก็อาจจะให้ข้อสรุปที่ผิดแปลกไปจากการศึกษานี้ได้

ข) จากการนิยามงานในอดีตเราพบว่า ผลของการศึกษาในอดีตได้ให้ข้อสรุปที่มีแนวโน้มของการสนับสนุนทฤษฎีว่าด้วยการจัดลำดับขั้นของดุลการชำระเงินนี้ โดยเฉพาะเมื่อเป็นการพิจารณาที่ขั้นตอนของการเปลี่ยนผ่านระยะของดุลการชำระเงินจากระยะที่ 3 ไปสู่ระยะที่ 4 ซึ่งเป็นปัญหาที่พบว่าผลการศึกษาของเราการเปลี่ยนผ่านขั้นสู่ลำดับที่สูงขึ้นจากดุลการชำระเงินระยะที่ 3 ไปสู่ระยะที่ 4 นี้ ค่าของตัวแปรรายได้ประชาชาติต่อหัวประชากร

สัดส่วนการออมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น และ ลำดับความน่าเชื่อถือทางเศรษฐกิจ จะแสดงค่าลดลงซึ่งอาจทำให้เกิดการตีความในลักษณะตรงกันข้ามได้ว่า เมื่อสถานะของดุลการชำระเงินอยู่ในระยะที่ 4 แล้ว หากการพัฒนาทางเศรษฐกิจยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่องอีก คือเกิดการยกระดับของรายได้ประชาชาติต่อหัวประชากร หรือสัดส่วนการออมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น หรือค่าความน่าเชื่อถือทางเศรษฐกิจ ดุลการชำระเงินก็จะเกิดการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ระยะที่ 3 ซึ่งการสรุปแบบนี้น่าจะไม่มี ความถูกต้อง เพราะจากการศึกษาของ Crowther นั้น เขาได้ยกตัวอย่างกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา มาแสดงเพื่อให้เห็นว่า การเปลี่ยนผ่านระยะของดุลการชำระเงินนั้น จะเป็นการเปลี่ยนผ่านจากระยะในลำดับที่ 3 (ปี ค.ศ. 1937) เข้าสู่ระยะในลำดับที่ 4 (เริ่มต้นในปี ค.ศ. 1952) แต่เมื่อเราลองพยายามจะตรวจสอบโดยทำการศึกษาในทางกลับกัน คือศึกษาตัวเลขรายได้ประชาชาติต่อหัวประชากร ค่าสัดส่วนการออมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น และค่าความน่าเชื่อถือทางเศรษฐกิจ เพื่อดูถึงแนวโน้มของค่าดังกล่าวจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เรานพบว่า การตามตัวเลขข้อมูลของตัวแปรเหล่านี้ เช่นจากรายงานของธนาคารโลก เราสามารถหาข้อมูลย้อนหลังของรายได้ประชาชาติต่อหัวประชากร และสัดส่วนการออมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นได้เพียงแคปี ค.ศ. 1950 ซึ่งขณะนั้นประเทศสหราชอาณาจักรก็ได้ก้าวเข้าสู่ระยะของดุลการชำระเงินลำดับที่ 4 เรียบร้อยแล้ว ขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำลังอยู่ในช่วงต่อของการปรับตัวเข้าสู่ดุลการชำระเงินระยะที่ 4 อย่างไรก็ดี จากข้อมูลที่มีอยู่ในขณะนี้และจากผลการวิเคราะห์ของเรา เราอาจจะตั้งสมมติฐานของแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงค่ารายได้ประชาชาติต่อหัวประชากร สัดส่วนการออมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น และลำดับความน่าเชื่อถือทางเศรษฐกิจได้ว่า ค่าของตัวแปรดังกล่าวข้างต้นนี้จะมีลักษณะของการเพิ่มค่าจากค่าน้อยไปสู่ค่ามากตามเวลาที่ผ่านไปตามระดับการพัฒนา จนกระทั่งมีค่าสูงสุดพอดีกันกับที่เมื่อดุลการชำระเงินอยู่ในระยะที่ 3 ผ่านจากระยะนี้ไปแล้ว ระดับของรายได้ประชาชาติต่อหัวประชากร สัดส่วนการออมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น และลำดับความน่าเชื่อถือทางเศรษฐกิจก็จะค่อย ๆ มีการลดลงตามลำดับ

สำหรับตัวแปรที่นอกเหนือจากที่ได้ปรากฏอยู่ในการศึกษานี้แล้ว เราได้ลองพยายามนำตัวแปรอื่น ๆ มาพิจารณาร่วมด้วยเช่นกัน แต่ก็ได้ประสบกับข้อจำกัดอันสืบเนื่องมาจากประเด็นสำคัญ 2 ประการ คือ

(ก) เมื่อพยายามหาค่าตัวแปรด้านนโยบายการเงิน และนโยบายการคลัง คือปริมาณเงิน M2 และปริมาณการเกินดุล (ขาดดุล) ของรายจ่ายรัฐบาล ทั้งนี้เนื่องจากการสถานะทางดุลการชำระเงินของประเทศต่าง ๆ ในหลายกรณี ส่วนหนึ่งเป็นผลของการกระทำอันเกิด

จากบทบาทของรัฐบาล แต่ปรากฏว่าเราไม่สามารถหาข้อมูลปริมาณเงิน M2 และ ปริมาณ การเกิดดุล (ขาดดุล) ของรายจ่ายรัฐบาลได้ครบถ้วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการ ไม่ครบถ้วนของข้อมูลเกิดขึ้นกับประเทศที่มีดุลการชำระเงินอยู่ในลำดับประเทศเจ้าหนี้ระยะอ่อนแอ (Immature Creditor) และลำดับประเทศเจ้าหนี้ระยะเข้มแข็ง (Mature Creditor) ซึ่งแต่เดิมนั้นมีจำนวนตัวอย่างของประเทศน้อยอยู่แล้ว

(ข) สภาพการณ์ทั่วโลกในปัจจุบัน โดยอาศัยเกณฑ์การจัดระยะดุลการชำระเงิน ตามคำจำกัดความของ Samuelson ประเทศส่วนใหญ่จะถูกจัดอยู่ในประเทศลูกหนี้ระยะอ่อนแอ (Immature Debtor) และประเทศลูกหนี้ระยะเข้มแข็ง (Mature Debtor) ส่วน จำนวนประเทศที่อยู่ในดุลการชำระเงินสองระยะสุดท้ายนั้น เราพบว่ามีจำนวนที่น้อยมาก ดังนั้น หากแบบจำลองของเราบรรจุตัวแปรอธิบายจำนวนมากขึ้น ก็จะก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องของ องศาอิสระ (degree of freedom) ได้

5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของประเทศที่มีดุลการชำระเงินอยู่ในระยะเจ้าหนี้ที่เข้มแข็ง (Mature Creditor) ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้น 6 ประเทศแล้ว เราพบว่ามีองค์ประกอบที่เป็นประเทศ ผู้ผลิตน้ำมันจำนวนถึง 3 ประเทศ และจากข้อมูลของเราได้แสดงให้เห็นแล้วว่าการเป็นประเทศ ผู้ผลิตน้ำมันรายใหญ่เหล่านี้ ล้วนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันกับการมีระดับของรายได้ประชาชาติ ต่อหัวประชากร และสัดส่วนการออมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้นสูงตามไปด้วย ทั้ง ๆ ที่เมื่อพิจารณาโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น ๆ แล้ว ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจตัว อื่นของประเทศนั้น ไม่ได้แสดงค่าที่ทำให้เราสามารถจัดรวมกลุ่มอยู่ในประเทศที่พัฒนาแล้วได้เลย ดังนั้นข้อเสนอแนะประการแรกสำหรับงานวิจัยต่อไปในอนาคตก็คือ น่าที่จะได้มีการทดสอบ สมมติฐานดังกล่าวเฉพาะกับประเทศที่ไม่ใช่ประเทศผู้ผลิตน้ำมัน ส่วนข้อเสนอแนะประการที่สอง เนื่องมาจากการศึกษาอาศัยข้อมูลภาคตัดขวางในการวิเคราะห์ จึงมีข้อจำกัดเรื่องขนาด ตัวอย่างข้อมูล เพราะสถานการณ์โลกในปัจจุบัน ยังมีประเทศจำนวนน้อยมากที่เป็นประเทศ เจ้าหนี้ หรือมีดุลการชำระเงินอยู่ในลำดับขั้นของประเทศเจ้าหนี้ระยะอ่อนแอ (Immature Creditor) และประเทศเจ้าหนี้ระยะเข้มแข็ง (Mature Creditor) ดังนั้นน่าที่จะมีการ วิเคราะห์หรือตรวจสอบทฤษฎีลำดับขั้นของดุลการชำระเงิน โดยอาศัยข้อมูลอนุกรมเวลาบ้าง เช่น ในกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือสหราชอาณาจักร ซึ่งจะให้ข้อมูลอนุกรมเวลาที่ ยาวนานมากเพียงพอ และก็ได้ผ่านทุกลำดับขั้นระยะของดุลการชำระเงินมาแล้วด้วย